

LEGISLAȚIA FINANCIAR-BANCARĂ ADOPTATĂ ÎN ROMÂNIA ÎNTRE 1944 ȘI 1948

Florin Georgescu

Domeniul care a avut preponderența cea mai mare din punctul de vedere al numărului de legi votate de Parlamentul care a rezultat în urma “alegerilor” din 19 noiembrie 1946, a fost cel economic¹.

O dovadă a acestei preponderențe o reprezintă și afirmația regelui cuprinsă în Mesajul Tronului prezentat cu ocazia deschiderii lucrărilor noului Parlament la 1 decembrie 1946. Regele susținea că deputații au în față o misiune dificilă în cadrul căreia trebuie să domine “preocupările cu caracter economic”². Răspunsul Parlamentului la Mesajul Tronului, răspuns citit de deputatul Petre Constantinescu-Iași, vine să confirme tocmai această preponderență pe care urma să o dețină legislația economică în activitatea Adunării Deputaților: “Vom sprijini acțiunea Guvernului în vederea înfăptuirii Platformei-Program a Blocului Partidelor Democratice, care constituie baza activității noastre legislative, accentuând în primul rând reformele cu caracter economic”³.

Preponderența și conținutul legislației economice dovedește dorința P.C.R. de a îngredi cât mai mult tot ceea ce însemna activitate economică particulară și de a impune controlul statului în principalele sectoare economice: financiar, industrial și agricol.

Sectorul financiar-bancar a fost primul din sfera economicului care a luat contact cu controlul pe care Partidul Comunist din România urma să-l instituie în societate, acest sector reprezentând mijlocul de impunere a politicii economice asupra industriei și agriculturii pentru trecerea acestora sub controlul statului.

Prima lege, cea pentru etatizarea și organizarea B.N.R., a fost votată pe 20 decembrie 1946, fiind promulgată pe 23 decembrie 1946. A intrat în vigoare prin publicarea în Monitorul Oficial, partea întâi, numărul 298 din 28 decembrie 1946.

Cea mai importantă lege referitoare la sectorul financiar-bancar și care se compune din 66 de articole cuprinse în două titluri⁴, oferea statului și Partidului Comunist din România controlul direct și total asupra principalei instituții bancare a țării. În aceste sens, articolul lui Tudor Savin din “Scânteia”, din 1 decembrie 1946 prezintă rațiunile pentru care Blocul Partidelor Democratice ține să

¹ Parlamentul “ales” la 19 noiembrie 1946 a votat zece legi economico-financiare importante, șase legi principale cu caracter predominant politic și doar două legi organice care se adresau domeniului cultural.

² *România. Viața politică în documente. 1946*, Coordonator Ioan Scurtu, Arhivele Statului din România, București, 1996, p. 523. Se va cita în continuare *România. 1946*.

³ *Monitorul Oficial* (P. III.), nr. 7, 16 ianuarie 1947, p. 76.

⁴ Legea pentru organizarea Băncii Naționale cuprinde două titluri: I. - Etatizarea B.N.R.; II. - Statutele Băncii Naționale.

înfăptuiască această măsură printre primele. Prin trecerea în mâinile statului “a acestei pârgții a vieții economice și financiare, se va putea obține un control efectiv asupra producției și distribuției mărfurilor, asupra mecanismului de bază al vieții economice”⁵, iar “întreaga viață economică va putea fi lesne îndrumată așa cum cer interesele țării”⁶, adică ale Partidului Comunist.

Etatizarea Băncii Naționale era instituită încă din articolul unu care prevedea și data de când Banca Națională a României intra sub controlul statului și anume, 1 ianuarie 1947. Tot din prima zi a anului 1947 “proprietatea acțiunilor Băncii Naționale a României trece liberă de orice sarcină în patrimoniul statului”⁷. Conform articolului doi, Banca Națională era “singura în drept să emită bilete de bancă pe întreg teritoriul țării”⁸ pe o perioadă nelimitată de timp.

Articolul trei, unul dintre cele mai importante ale legii, prevedea atribuirea Băncii Naționale de a dirija și controla acordarea de credite în conformitate cu îndrumările Consiliului Superior Economic. Instituirea controlului asupra acordării creditelor era prevăzută și în platforma-program a Blocului Partidelor Democratice, așa cum reiese și din declarația raportorului asupra proiectului de lege, V. Modoran: “În platforma-program a B.P.D. sunt fixate astfel directivele politicii economice a guvernului: pentru realizarea programului de redresare și dezvoltare economică națională, pentru întărirea monedei, însănătoșirea finanței publice, reglementarea creditului și asigurarea de credite ieftine industriașilor, agricultorilor, meseriașilor și sinistraților și pentru finanțarea marilor lucrări de interes obștesc, statul are nevoie de un puternic instrument de îndrumare a activității economice și a creditului”⁹.

Acest “instrument de îndrumare a activității economice și a creditului” urma să fie de la 1 ianuarie 1947 B.N.R. care trecea sub controlul statului, permițând exercitarea unui control riguros asupra sectoarelor economice: industria și agricultura.

Același articol instituia dreptul Băncii Naționale a României de a exercita o supraveghere “asupra tuturor întreprinderilor de bancă și instituțiilor de credit, publice sau particulare”¹⁰. Deci statul, prin intermediul Băncii Naționale, urma să exercite un control asupra modalităților acordării creditelor de către toate instituțiile bancare, atât publice cât și particulare. Prin aceasta se reducea orice activitate autonomă a băncilor, indiferent de tipul de proprietate, statul urmând să intervină direct în sfera bancară în general și a acordării de credite în special. Trecerea celei mai importante instituții financiare sub controlul statului era

⁵ Ș. Rădulescu-Zoner, D. Bușe, B. Marinescu – *Instaurarea totalitarismului comunist în România*, București, 1995, p. 179.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *România. 1946*, p. 534.

⁸ *Ibidem*.

⁹ “Monitorul Oficial” (P. III.), nr. 14, februarie 1947, p. 221.

¹⁰ *România. 1946*, p. 534.

motivată prin declarația raportorului V. Modoran: “Politica monetară, politica de dirijarea creditelor și politica devizelor sunt aspecte extrem de importante și strâns legate de politica economică a Statului, încât ele nu pot fi decât atribuite exclusiv Statului”¹¹.

Pentru asigurarea unui control eficient asupra acordării creditelor, Banca Națională avea dreptul de a “cere orice informațiuni și face orice recomandări întreprinderilor de bancă și instituțiilor de credit. De asemeni, ea poate să dea acestora orice norme și instrucțiuni socotite necesare în interesul economiei naționale”¹². Pe lângă instaurarea unui control deplin asupra activității bancare, fapt evidențiat de prevederile articolului trei, se remarcă și caracterul ambiguu al unor expresii, specific de altfel multor legi emise între 1 decembrie 1946 și 24 februarie 1948, care lăsa loc la interpretări subiective, de genul celor de mai sus, prin care Banca Națională putea să dea instrucțiunile “socotite necesare în interesul economiei naționale” fără a se specifica care era interesul economiei naționale.

Același articol trei prevedea că: “Organele Băncii Naționale a României au dreptul de control și investigații asupra întreprinderilor de bancă și instituțiilor de credit”¹³, având rolul de a întări ceea ce fusese prevăzut la alineatele articolului de față.

Următorul articol prevedea că guvernatorul, vice-guvernatorul, administratorii și cenzorii erau numiți “prin decret regal la propunerea ministrului de finanțe cu aprobarea Consiliului de Miniștri”¹⁴. Factorii de conducere aflați în funcție urmau să-și înceteze activitatea la 1 ianuarie 1947.

Capitolul doi din titlul întâi prevedea modalitățile de acordare a despăgubirilor.

Conform articolului șapte, acționarii Băncii Naționale urmau să primească o sumă pentru fiecare acțiune. Această sumă era stabilită “pe baza cursului mediu al acțiunilor, trecut în cota oficială a bursei, în intervalul de la 1 ianuarie la 1 decembrie 1946”¹⁵, de un complet de judecată constituit pe lângă Curtea de Apel din București și care era format din primul-președinte, doi consilieri și primul grefier ai respectivei Curți de Apel. Ministerul de Finanțe urma să depună la Banca Națională în termen de trei zile de la publicarea legii, “o sumă egală cu valoarea totală a acțiunilor după cursul Bursei de Efecte și Acțiuni din București, la data de 1 decembrie 1946”¹⁶.

Titlul doi al legii făcea referiri la statutul Băncii Naționale care era definită în articolul 18: “Banca Națională a României, constituită în societate pe acțiuni, are

¹¹ “Monitorul Oficial”, (P. III.), nr. 14, februarie 1947, p. 221.

¹² *România. 1946*, pp. 534-535.

¹³ *Idem*, p. 535.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ *Idem*, pp. 535-536.

dreptul exclusiv de a emite bilete de bancă la purtător și la vedere. Ea este însărcinată să asigure circulația monetară și menținerea stabilității monedei, să organizeze și să controleze creditul”¹⁷. Cu privire la proprietarul acțiunilor, articolul 21 enunța că: “Statul român este singurul proprietar al acțiunilor Băncii. Ele sunt inalienabile”¹⁸.

O altă prevedere care institua controlul autorităților statale asupra activității Băncii Naționale și îi limita acesteia puterea de decizie, este conținută în articolul 52 care hotăra ca gestiunea Băncii era asigurată de către “un Consiliu de cenzori compus din șapte membri din care cel puțin doi experți-contabili, cetățeni români, numiți prin decret regal, la propunerea ministrului finanțelor, cu aprobarea Consiliului de Miniștri, pe termen de trei ani”¹⁹. Acest Consiliu avea drept de control asupra operațiunilor financiare ale Băncii Naționale a României, precum și dreptul de a face o verificare a bilanțului și a prezenta guvernului un raport asupra activității Băncii conform prevederilor articolelor 53 și 54.

Următorul articol prevedea că: “Atribuțiunile Adunării generale ordinare și extraordinare [...] trec asupra Consiliului de Miniștri [...]. Descărcarea de gestiune anuală se va face de Consiliul de Miniștri cu avizul Înaltei Curți de Conturi”²⁰.

Toate aceste norme consfințeau intrarea Băncii sub controlul statului. Numirea Consiliului de administrație la propunerea ministrului de finanțe și cu aprobarea Consiliului de Miniștri, verificarea gestiunii de către un Consiliu de cenzori numit pe aceeași cale, trecerea atribuțiilor Adunării generale asupra guvernului evidențiază aservirea Băncii.

Odată cu elaborarea și intrarea în vigoare a noii legi, actul normativ “pentru înființarea unei Bănci de Scont și Circulațiune din 17 aprilie 1880, modificată la 20 martie 1882, 7 martie 1886, 21 iunie 1890, 31 mai 1892, 26 ianuarie 1901, 23 iunie 1901, 19 mai 1925 și 4 iunie 1935, cu modificările ulterioare, contrare legii și statutelor de față se abrogă”²¹.

În privința pozițiilor exprimate în Parlament asupra legii, acestea s-au încadrat în linia politică dorită de Partidul Comunist din România deoarece forul legislativ era dominat de acest partid și sateliții săi. Partidul Național Liberal-Gheorghe Tătărescu, Uniunea Populară Maghiară, Partidul Național Popular, Partidul Național Țărănesc condus de Anton Alexandrescu, Frontul Plugarilor, Partidul Social-Democrat și Partidul Comunist, componente ale Blocului Partidelor Democratice, au susținut, s-ar putea spune la unison, proiectul de lege care a fost aprobat de 282 deputați și dezaprobat doar de șapte deputați. Este de remarcat că majoritatea regulamentară pentru adoptarea legii era de 146 de voturi. Aceste cifre evidențiază faptul că Adunarea Deputaților reprezenta “o mașină de vot” și un

¹⁷ *România. 1946.* p. 538.

¹⁸ *Ibidem.*

¹⁹ *Idem.* p. 545.

²⁰ *Idem.* pp. 545-546.

²¹ *Idem.* p. 547.

instrument al Partidului Comunist. Această modalitate de aprobare a legilor va caracteriza activitatea parlamentară, așa cum se va vedea și cu ocazia prezentării majorității actelor normative din domeniile economic, politic și cultural.

Partidele din arcul guvernamental și-au exprimat pozițiile față de legea etatizării Băncii Naționale a României și în afara Camerei Deputaților, acestea caracterizându-se prin unicitatea punctelor de vedere.

O dovadă este și rezoluția Comitetului Central al Frontului Plugarilor din 15 decembrie 1946 din București. La punctul 9 al rezoluției se afirma că “Frontul Plugarilor salută cu bucurie inițiativa guvernului de a propune parlamentului ca primă lege etatizarea Băncii Naționale prin care plugărima va obține credite ieftine pentru refacerea și dezvoltarea gospodăriilor sale”²².

În condițiile limitării de către autorități a dreptului de exprimare a principalelor partide de opoziție, Partidul Național Țărănesc, condus de Iuliu Maniu și Partidul Național Liberal, al lui Dinu Brătianu, pozițiile acestora au apărut în propriile ziare. Un exemplu îl constituie articolul din “Liberalul” din 21 decembrie 1946, intitulat “Rostul etatizării Băncii Naționale a României”, în care se scria: “Adevărul care se desprinde din textul proiectului este simplu și lamentabil. Toată operațiunea izvorăște din dorința P.C.R.-ului de a-și asigura și mai mult dominația economică; această conduită este atât de puternică încât el trece peste orice considerațiuni, chiar peste spectrul prăbușirii monedei.

Ceea ce importă este că, Consiliul superior economic, recte d. Gheorghiu-Dej, și mai ales cei ce lucrează prin domnia sa și la spatele domniei sale să dirijeze creditele, adică pe românește, să decidă ce condiții politice trebuie să îndeplinească beneficiarii lor. De asemenea, este absolut necesar, adică să se înlăture cu grijă persoanele care în trecut au clădit și menținut una din instituțiile ce au făcut fala țării”²³. Acesta era scopul real al legii, acela de a-și asigura dominația asupra oricărei activități economice, atât publice, cât și particulare și de a elimina toate persoanele, care se opuneau etatizării acestei instituții bancare și care proveneau din rândurile partidelor de opoziție.

În concluzie, legea pentru etatizarea și organizarea Băncii Naționale a României a reprezentat un prim și foarte important pas spre instaurarea în plan economico-financiar a regimului de “democrație populară”, această politică fiind consolidată prin celelalte legi economice adoptate de Parlament, pe parcursul întregului an 1947.

În prima jumătate a anului predomină deciziile ministeriale, fiind adoptate doar 2 legi mai importante din punct de vedere financiar: legea pentru modificarea și abrogarea unor dispozițiuni referitoare la stabilirea prețurilor, tarifelor și salariilor, adoptată în aprilie 1947 și legea pentru modificarea legii de organizare a Băncii de Credit a Meseriașilor.

²² *România. 1946*, p. 532.

²³ “Liberalul”, nr. 261, 21 decembrie 1946, p. 1.

Categoria deciziilor ministeriale se deschide cu o serie de hotărâri care prevăd modalitățile de stabilire a unor prețuri maximale la diferite produse vegetale, animale, industriale și chiar de intrare la cinematografe.

O primă decizie este cea a Ministerului Economiei Naționale, dată pe 16 ianuarie 1947 și având numărul 1153²⁴ și care se referea la modul de stabilire a prețurilor maximale ale legumelor, fructelor, ouălelor, păsărilor vii și tăiate, laptelui de băut și derivatelor din lapte, conform articolului unu. Articolul doi stabilea, la nivel județean, că prefectii județelor vor “da deciziuni pentru constituirea comisiunilor de stabilire a prețurilor maximale la produsele menționate la articolul precedent, în toate comunele urbane (municipii, reședințe, nereședințe și balneo-climaterice) din județul respectiv”²⁵.

Același articol prevedea că pentru Capitala, respectiva comisie va fi constituită prin decizia Subsecretariatului de Stat al Comerțului și Prețurilor. Comisiile, atât cele județene, cât și cele de la nivelul capitalei erau compuse din primarul localității respective, având funcția de președinte, delegatul Oficiului economic județean pentru președintele de județ, delegatul numit de șeful Oficiului, dintre localnici²⁶ în cazul localităților nereședință sau a stațiunilor balneo-climaterice, delegatul Confederației Generale a Muncii, delegatul Camerei de Comerț și Industrie, delegatul Uniunii Sindicatelor din Industrie și Comerț. Pentru București se mai adăuga și reprezentantul Oficiului central de inspecțiuni și control din Subsecretariatul de Stat al Comerțului și Prețurilor.

Articolul 3 cuprindea atribuțiile comisiilor: stabilirea mercurialului prețurilor și controlarea modului de aplicare a deciziei. Articolul 4 prevedea obligația Camerei de Comerț și Industrie de a publica zilnic la primărie și în piețele localității respective mercurialul stabilit. Totodată, “mercurialul intră în vigoare în ziua publicării sau afișării sale și este valabil până la mercurialul viitor. El are caracter obligatoriu”²⁷.

Articolul 5 prevedea că toți comercianții cu ridicata și cu amănuntul aveau obligația de a afișa mercurialul stabilit, în caz contrar neavând dreptul de a-și vinde marfa. Următorul articol preciza că primarii aveau dreptul de a “stabili ore anumite pentru vânzarea în piețe”²⁸.

Concluzia este că aceasta decizie institua un control sever asupra diferitelor categorii de produse, asupra prețurilor și modalităților de vânzare a acestor produse. Consecința stabilirii unor modalități de fixare a prețurilor de către Ministerul Economiei Naționale și împiedicării vânzării produselor amintite la un preț real, a fost aceea a sărăcirii în primul rând a țăranilor, care manifestau și cea

²⁴ “Monitorul Oficial”, (P. I.), nr. 19, 23 ianuarie 1947, pp. 549-550.

²⁵ *Idem*, p. 550.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ *Ibidem*.

mai înverșunată opoziție față de măsurile guvernului. Se dorea o transformare a țărănimii într-o categorie socială săracă pentru a putea fi manevrată de către autorități în sensul dorit de acestea și în perspectiva declanșării procesului de colectivizare a agriculturii.

O altă decizie a Ministerului Economiei Naționale²⁹ stabilea un plafon maxim pentru toate categoriile de peste care urma a fi comercializat. Ca și în cazul produselor prevăzute în decizia prezentată anterior, prețul peștelui era stabilit de către autoritățile locale pe baza respectării prevederilor articolelor 13 și 14 din legea numărul 349, pentru reglementarea regimului prețurilor și circulației mărfurilor din 3 mai 1945.

Una din cele două legi mai importante din domeniul financiar adoptate în primele 6 luni ale anului, a fost legea numărul 104, pentru modificarea și abrogarea unor dispozițiuni referitoare la stabilirea prețurilor, tarifelor și salariilor, publicată în "Monitorul Oficial", partea întâi, numărul 76 bis din 1 aprilie 1947. Acest act normativ prevedea încă de la articolul 2 că: "Ministerul Economiei Naționale, Subsecretariatul de Stat al Comerțului și Prețurilor va putea stabili prețurile produselor și mărfurilor, aflate în stoc la producătorii industriali și la comercianți"³⁰.

Articolul 3, alineatul 5 institua dreptul acelorși organisme ale statului de a "hotărâ [...] și asupra cererilor de aplicare retroactivă a prețurilor pentru vânzările către întreprinderile particulare"³¹.

Legea reprezenta primul act normativ votat de Legislativ care prevedea modalitățile de stabilire a prețurilor, având consecințe similare cu cele ale celor două decizii ministeriale prezentate anterior. Legea anunța următoarele decizii ministeriale referitoare la stabilirea prețurilor și care au condus la pauperizarea întreprinzătorilor care desfășurau o activitate economică particulară, acesta fiind scopul viitoarelor legi și hotărâri ministeriale.

Referitor la stabilirea prețurilor, se poate afirma că nici cinematografele nu au scăpat de controlul Ministerului Economiei Naționale în acest domeniu. Decizia numărul 1199 din 9 aprilie 1947, care stabilea prețurile maxime de intrare la cinematografe este o dovadă a dorinței Partidului Comunist din România de a exercita, prin intermediul Ministerului Economiei Naționale, o supraveghere strictă a activității cinematografelor. Stabilirea prețurilor de către autoritățile statale reprezenta cel mai eficace instrument de a subordona localurile cinematografice. Articolul doi al deciziei prevedea că: "tarifele oficiale [...] se vor elibera de către Ministerul de Finanțe"³².

²⁹ Decizia numărul 1161 din 6 martie 1947 publicată în Monitorul Oficial, (P. I.), nr. 57, 10 martie 1947, p. 1803.

³⁰ "Monitorul Oficial", (P. I.), nr. 76 bis, 1 aprilie 1947, p. 2638.

³¹ *Ibidem*.

³² *Idem*, (P. I.), nr. 84 bis, 10 aprilie 1947, p. 2892.

Această politică în domeniul prețurilor și salariilor avea un scop precis care este foarte bine exprimat de ziarul "Dreptatea" din 30 mai 1947. Se susținea că scopul noilor legi adoptate de guvernul doctorului Petru Groza - mărirea salariilor, sporirea enormă a prețurilor prin intervenția statului - este "să facă săraci și nevoiași pe toți cetățenii și umiliți de toate lipsurile să cedeze colectivității tot ce este al lor și apoi să se încoloneze în rândurile celor cu <<Proletari din toate țările, uniți-vă!>>"³³.

Al doilea act normativ care a fost adoptat și a intrat în vigoare la începutul lunii aprilie 1947 a fost cel pentru modificarea legii de organizare a Băncii de Credit a Meseriașilor³⁴, care era trecută, ca și Banca Națională a României, sub controlul statului. Articolul unu al legii prevedea că "Statul va fi reprezentat pe lângă <<Banca de Credit a Meseriașilor>>, de un comisar al guvernului, numit prin decret regal, la propunerea Ministerului Finanțelor"³⁵ care avea obligația de a ratifica modificarea statutelor de către adunarea generală a acestui organism financiar.

Articolul doi stabilea că "Banca de Credit a Meseriașilor va fi administrată de un consiliu de administrație compus din 11 membri"³⁶, care reprezentau în marea lor majoritate autoritățile statului: Ministerul Finanțelor, Ministerul Muncii, Ministerul Economiei Naționale, B.N.R. și Federația Generală a Meseriașilor Patroni din România. Președintele Consiliului de Administrație era "ales dintre reprezentanții Ministerului Finanțelor sau ai Băncii Naționale"³⁷. Aceste prevederi sprijină afirmația că această Bancă era trecută sub controlul guvernului. Dezbaterile parlamentare nu au cunoscut poziții de dezaprobare a legii de către deputați. Din cei 129 de deputați prezenți, 126 au votat pentru și numai trei contra. Majoritatea regulamentară era de 105 voturi.

A doua parte a anului 1947, din punctul de vedere al legislației financiare, se caracterizează prin adoptarea unor legi deosebit de importante în procesul instaurării controlului statului asupra activității economice în integralitatea sa. Este vorba despre următoarele acte normative: legea pentru controlul utilizării creditelor, legea pentru înființarea comisiunii aurului și devizelor, legea pentru cedarea către Banca Națională a României a aurului, valutelor efective și altor mijloace de plată străine, legea privind reforma monetară și legea pentru sancționarea evaziunilor fiscale.

Prima lege adoptată în a doua parte a anului 1947 a fost cea cu numărul 249 pentru controlul utilizării creditelor³⁸ și care a fost promulgată pe 12 iulie 1947.

Încă de la primul articol se institua dreptul Băncii Naționale a României de a controla modalitățile de a utiliza creditele acordate de întreprinderile de credit.

³³ Ș. Rădulescu-Zoner, D. Bușe, B. Marinescu - *Op. cit.*, p. 213.

³⁴ "Monitorul Oficial", (P. I.), nr. 84 bis, 10 aprilie 1947, p. 2892.

³⁵ *Idem*, p. 2892.

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ *Idem*, (P. I.), nr. 159, 15 iulie 1947, pp. 6023-6025.

Articolul doi prevedea că “toate întreprinderile bancare și instituțiile de credit publice și private funcționând în România, chiar dacă funcționează pe bază de legi organice speciale [...], precum și persoanele fizice sau juridice, care primesc credite de la întreprinderile și instituțiile de mai sus, în mod obișnuit sau izolat”³⁹ erau supuse dispozițiilor acestei legi.

Prin acest articol autoritățile publice constituiau o noua pârghie în procesul de subordonare a sectorului financiar al României cu scopul final al naționalizării tuturor ramurilor industriale și agricole.

Articolul 3 stabilea că Banca Națională va elabora “normele pentru efectuarea operațiunilor de credit”⁴⁰ în conformitate cu articolul 3 pentru etatizarea B.N.R.. Acest act normativ venea în completarea legii pentru etatizarea B.N.R., având scopul controlării utilizării creditelor. Legea a fost votată pe 2 iulie 1947, fiind aprobată cu 159 de voturi, contra 4.

O altă lege organică care a intrat în vigoare pe 15 august 1947⁴¹ a fost cea cu numărul 283 pentru înființarea comisiei aurului și devizelor. Articolul 1 prevedea scopul legii: “În vederea stabilirii unei noi politici unitare privind regimul metalelor nobile (aur, argint, platină) și a plăților cu străinătatea, precum și a coordonării măsurilor în legătură cu această politică, se înființează prin legea de față o comisie a aurului și devizelor”⁴².

Această comisie era formată din președintele Consiliului Superior al Economiei Naționale având funcția de președinte, din ministrul secretar de stat la Ministerul Finanțelor și din ministru subsecretar de stat la același minister.

Articolul secund stabilea care erau atribuțiile comisiei: decidea asupra modului de utilizare a disponibilităților de plată în străinătate, în devize libere; urmărea evoluția acestor disponibilități; dădea directive referitoare la statele în care va fi păstrat stocul de devize libere al României; examina și propunea guvernului modalități de cumpărare, vânzare și depozitare a aurului; lua “hotărâri cu privire la regimul de circulație a metalelor nobile și dă directive cu privire la controlul general al devizelor și al traficului de devize”⁴³.

Articolul cu numărul 3 prevedea că ministerele, Banca Națională a României și întreprinderile de stat, particulare și mixte aveau obligația de a pune “la dispoziția Ministerului Industriei și Comerțului, orice informație privitoare la plățile și transferurile efectuate de aceste instituții”⁴⁴.

Legea a fost votată fără dezbateri, fiind aprobată de 207 deputați. Un singur deputat a votat contra.

³⁹ “Monitorul Oficial”, (P. I.), nr. 159, 15 iulie 1947, p. 6023.

⁴⁰ *Ibidem*.

⁴¹ *Idem*, pp. 7303-7304.

⁴² *Idem*, p. 7303.

⁴³ *Idem*, p. 7304.

⁴⁴ *Ibidem*.

Instituirea controlului statului asupra activității financiare și asupra operațiunilor cu aur și devize se înscrie pe linia inaugurată de legea numărul 1056, dorindu-se în primul rând suprimarea pături de mijloc care contribuise la progresul societății românești în perioada interbelică.

În același cadru cu legea amintită anterior se înscrie și legea numărul 284 pentru cedarea către Banca Națională a României a aurului, valurilor efective și altor mijloace de plată străine⁴⁵.

În expunerea de motive a ministrului industriei și comerțului asupra proiectului de lege se preciza că obligația cedării către Banca Națională a acestor valori este necesară redresării economice și stabilizării monetare.

Gheorghe Gheorghiu-Dej afirma că această obligație constituie “mijlocul cel mai sigur de a împiedica existența unei mase de manevră speculativă pe piața monetară și de a cunoaște totodată posibilitățile în străinătate ale persoanelor stabilite în țară”⁴⁶.

În conformitate cu articolele 1 și 2 urma să se cedeze Băncii Naționale de către “persoanele stabilite în țară, având în proprietate sau posesiune”⁴⁷ orice cantitate de aur și sub orice formă, valuta deținută, cecuri și ordine de plată exprimate în monedă străină, disponibilul în conturi și creanțele în valută străină în țară și străinătate. Aceste persoane trebuiau să cedeze aceste valori “contra plății în lei, la cursul oficial, în termen de 15 zile de la data publicării prezentei legi în Monitorul Oficial”⁴⁸.

Articolul 3 prevedea că persoanele fizice și juridice, persoanele incapabile sau puse în interdicție, prin reprezentanții lor legali, persoanele care prin dispozițiile legale emise de autorități sau prin testament, dețin valori care trebuie cedate, asociațiile fără personalitate juridică și fără patrimoniu, instituțiile publice și regiile autonome aveau obligația cedării valorilor prevăzute la articolul precedent.

În realitate obligația cedării valorilor prevăzute la articolul cu numărul 2 reprezenta o confiscare forțată a ceea ce adunaseră oamenii de rând de-a lungul timpului cu scopul asigurării unei vieți decente și cât de cât normale pentru acele vremuri.

Articolul 8 stabilea că acreditivele, biletele la ordin, efectele de comerț exprimate în moneda străină, valorile mobile emise în străinătate, cupoanele de dobândă și dividendele lor, participațiunile la întreprinderile din străinătate, bunurile imobiliare din străinătate și drepturile imobiliare (miniere, succesoriale, de proprietate asupra vaselor de transport) intrau în categoria valorilor declarate B.N.R.. Declararea acestor valori era obligatorie.

⁴⁵ “Monitorul Oficial”, (P. I.), nr. 186, 15 august 1947, pp. 7304-7306.

⁴⁶ *Idem*, (P. III.), nr. 66, 9 octombrie 1947, p. 1686.

⁴⁷ *Idem*, p. 1687.

⁴⁸ *Ibidem*.

Articolul 14 stabilea o serie de pedepse foarte dure în cazul necedării sau nedeclarării anumitor valori. Necedarea sau nedeclararea valorilor enumerate la articolele 2 și 8 se pedepsea cu închisoare de la 5 la 25 de ani, cu amenda egală cu valoarea obiectelor confiscate. Dacă aceste valori nu puteau fi confiscate, persoanele în cauză erau obligate “să plătească în folosul statului, o sumă egală cu de cinci ori echivalentul în lei a obiectului infracțiunii”⁴⁹. Este de remarcat că legea a fost aprobată cu unanimitate de voturi, respectiv 206.

Legea în ansamblul ei nu a reprezentat altceva decât o confiscare a tuturor valorilor cetățenilor sub pretextul necesității redresării economice și stabilizării monetare. În realitate se urmărea o egalizare a cetățenilor care a dus la sărăcirea și transformarea acestora într-o masă amorfă, ușor de manevrat de către autorități.

Una dintre cele mai importante legi financiare adoptată de forul legislativ “ales” la 19 noiembrie 1946 a fost aceea cu privire la reforma monetară, promulgată pe 15 august și care a intrat în vigoare pe 16 august 1947 prin publicarea în “Monitorul Oficial” numărul 186. În expunerea de motive elaborată de ministrul finanțelor, Alexandru Alexandrini și de ministrul industriei și comerțului, Gheorghe Gheorghiu-Dej, se făcea o comparație cu stabilizările guvernărilor din perioada interbelică care “apăsau mai ales masa mare a populației”⁵⁰, apreciindu-se că “guvernul sprijinit de Blocul Partidelor Democratice, prin dispozițiunile legii de față înfăptuiește o stabilizare democratică, adică o stabilizare care va spori capacitatea de cumpărare a muncitorimii, a țărănimii muncitoare, a intelectualității, a funcționarilor publici și particulari, a pensionarilor, meseriașilor etc.

În acest chip se face o mai dreaptă împărțire a venitului național pentru marea masă a poporului nostru”⁵¹.

Tot în expunerea de motive se susținea că: “În momentul de față sunt întrunite condițiunile obiective pentru reușita deplină a stabilizării. Țara are o recoltă bună, un început de creștere a producției industriale”⁵².

Situația reală era cu totul altfel. O descriere a situației economice a anilor 1945-1947 este realizată de Ghiță Ionescu în lucrarea “Comunismul în România”: “În vreme ce la sfârșitul lui 1938 circulația monetară totală fusese de 34,9 miliarde lei, în iunie 1944 aceasta a fost de 211,8 miliarde, iar la 14 august 1947 de 48,451 miliarde. Dacă în august 1944 indicele nivelului de trai era de 944 (1939 = 100), în aprilie 1947 același indice era de 440.869, iar în iulie 1947 de 525.688. Producția industrială totală scăzuse cu 1/3 față de cea din 1944, iar producția de petrol era de 3,8 milioane tone față de 8,7 milioane tone în 1936. Producția agricolă ajunsese la mai puțin de jumătate din aceea a anilor 1934-1938. În 1945-1946 cheltuielile

⁴⁹ “Monitorul Oficial”, (P. III.), nr. 66, 9 octombrie 1947, p. 1688.

⁵⁰ *Idem*, p. 1699.

⁵¹ *Ibidem*.

⁵² *Idem*, p. 1698.

bugetare fuseseră de șase și respectiv de zece ori mai mari decât veniturile. Orice guvern, în orice țară, ar fi fost obligat să ia măsuri imediate, dar guvernul Groza părea să fie mulțumit de pregătirile ce le făcea pentru adoptarea reformei monetare, condusă și personal supravegheată de Eugen Varga⁵³.

Conform legii privind reforma monetară, încă din primele 2 articole se stabilea că biletele de bancă emise de Banca Națională, semnele monetare metalice emise de Ministerul Finanțelor, bonurile de casă și cele de tezaur, certificatele de plată, bonurile pentru înzestrarea armatei și bonurile de impozit care s-au aflat în circulație până la data de 15 august 1947 urmau a fi retrase din circulație. La articolul 2, punctul b se prevedea că Ministerul Finanțelor era autorizat să emită “noi monete divizionare în valoare de câte 0,50, 1, 2 și 5 lei, de metal și lei 20 de hârtie [...] în limita plafonului de 10 la sută din emisiunea totală a Băncii Naționale a României”⁵⁴.

Articolul 6 stabilea și raportul de preschimbare al leilor vechi în lei stabilizați. Acesta era de 20.000 lei vechi pentru un leu stabilizat. Următorul articol prevedea ca termen limită de preschimbare data de 21 august 1947, până la orele 20. Articolul 8 conținea sumele care puteau fi preschimbate. Salariații și pensionarii, atât publici cât și particulari aveau dreptul de a preschimba maximum 3 000 000 lei vechi. Agricultorii care erau capi de familie aveau dreptul să preschimbe în numele lor și al familiilor lor cel mult 5 000 000 lei vechi. Persoanele care nu aveau acte doveditoare de exercitare a unei profesii, puteau preschimba până la 1 500 000 lei vechi.

Articolul 14 al legii de față prevedea că sumele de lei vechi care “nu au fost preschimbate urmau a fi depuse în 15 zile la instituțiile de credit publice și private, în cont blocat, fără dobândă”⁵⁵ salariile, pensiile publice și private, impozitele, taxele, amenzile și orice alte obligații urmau a fi plătite numai în lei stabilizați.

Ce s-a urmărit prin acest act normativ? Prin modul în care a fost concepută reforma monetară s-a urmărit pauperizarea acelor categorii sociale avute: industriași, comercianți, foști mari proprietari agricoli și țărani înstăriți. Conform relatărilor lui Ghiță Ionescu în lucrarea “Comunismul în România”, muncitorimea și țărănimea săracă “obțineau o rată de schimb privilegiată iar restul populației una puternic defavorizantă. Noul leu valora 6,60 miligrame aur, cu o paritate, față de dolar, de 150 la 1. Instituțiile comuniste, băncile și reprezentanții sovietici au fost printre puținii care și-au schimbat tot disponibilul, căci din totalul monedei în circulație, de 48.500 milioane lei, numai 27.500 milioane au fost schimbate în cele trei zile cât au fost permise în acest scop. Cele cel puțin 21 miliarde lei rămase reprezentau confiscarea de tip sovietic operată de stat”⁵⁶.

⁵³ Ghiță Ionescu – *Comunismul în România*, București, 1994, pp. 168-169.

⁵⁴ “Monitorul Oficial”, (P. I.), nr. 186, 15 august 1947, p. 7343.

⁵⁵ *Idem*, (P. I.), nr. 187, 16 august 1947, p. 7344.

⁵⁶ Ghiță Ionescu. *op.cit.*, p. 169.

Legea privind reforma monetară prevedea și obligativitatea persoanelor particulare de a preda Băncii Naționale a României aurul și devizele deținute, primind în schimb lei la un curs forțat.

Referitor la rezultatul votului asupra legii pentru reforma monetară, dacă la alte legi de aceeași importanță, au mai fost și unele voturi contra, în cazul actului normativ de față, din cei 209 deputați prezenți, nici unul nu a votat contra. Această situație reflecta direcția spre care se îndrepta forul legislativ care devenise un simplu instrument al guvernului și al Partidului Comunist, o “mașina de vot” care nu mai lua în dezbatere nici un proiect de lege în plenul Adunării Deputaților⁵⁷.

În același plan al legislației cu caracter financiar, Parlamentul a votat pe 11 decembrie 1947 legea cu numărul 344, pentru sancționarea evaziunilor fiscale care a intrat în vigoare pe 29 decembrie 1947⁵⁸.

Acest act normativ se remarcă prin duritatea pedepselor aplicate. Articolul doi prevedea că: “Eliberarea sau primirea de facturi fictive, de către întreprinderile industriale și comerciale, se consideră crimă de sabotaj și se pedepsesc, pe lângă amenzile fiscale, cu munca silnică prevăzută de articolul 31, litera a, din legea numărul 351 din 3 Mai 1945”⁵⁹.

Articolul 3 stabilea că cei care prezintă informații false în declarații pentru constatarea impozitelor și taxelor și care au determinat “micșorarea drepturilor fiscale ale statului, comit delictul de sabotaj și se pedepsesc în afară de sancțiunile fiscale, cu închisoare corecțională prevăzută de articolul 28 din legea numărul 351 din 3 Mai 1945”⁶⁰. Aceste dispoziții urmau să fie aplicate cu începere de la 1 februarie 1948 și aveau să cuprindă și acele sustrageri de la plata diferitelor taxe care vor avea loc atât anterior acestei date, cât și după această dată. Duritatea prevederilor acestui articol demonstrează în realitate dorința autorităților de a distruge orice activități economice eficiente particulare prin invocarea acestor prevederi în cazul unor inițiative economice particulare care se desfășurau cu respectarea tuturor obligațiilor față de stat.

În concluzie acestea sunt legile și hotărârile cu caracter financiar adoptate între 28 decembrie 1946 și 29 decembrie 1947 și care au avut ca scop instituirea controlului asupra celei mai importante pârgii economice a statului, finanțele, și care a permis în acest interval impunerea dominației Partidului Comunist din România și asupra industriei și agriculturii.

⁵⁷ Cele 30 de articole ale legii pentru reforma monetară a u fost aprobate fără dezbateri.

⁵⁸ *Colecțiune de legi și regulamente*, tomul XXV, 1947, pp. 1379-1382.

⁵⁹ *Idem*, p. 1380.

⁶⁰ *Ibidem*.

LA LÉGISLATION FINANCIÈRE-BANCAIRE ADOPTÉE EN ROUMANIE ENTRE 1944 ET 1948

- Résumé -

La législation économique adoptée entre 1944 et 1948 et la décision ministérielle ont représenté pour le milieu économique roumain l'inauguration du procès de l'instauration du contrôle d'état dans l'économie roumaine.

La première loi qui a été adoptée en décembre 1946 a été la loi pour la nationalisation de la Banque Nationale de la Roumanie.

Le Parlement "élu" dans l'année 1946 a élaboré et l'autre lois avec un caractère économique: la loi pour le contrôle de l'utilisation des crédits, la réforme monétaire, la loi pour la sanction d'évasions fiscale.

Tous des lois énumérées ont représenté la première route vers la destruction d'économie de marché roumaine.